

Global
Entrepreneurship
Monitor **Croatia**

Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom?

Istraživački tim GEM Hrvatska:

Slavica Singer, voditeljica

Nataša Šarlija

Sanja Pfeifer

Sunčica Oberman Peterka

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

UNESCO Katedra za
poduzetništvo

Zagreb, 18. travnja 2016.

GEM Hrvatska 2012-2015

Global Entrepreneurship Monitor

www.gemconsortium.org

www.gemhrvatska.org

Najveće međunarodno istraživanje o poduzetništvu, od 1999. godine

Hrvatska, od 2002. godine, **od 2013. kao članica EU**

2015.: 62 zemlje, 85% svjetskog BDP, 60% svjetskog stanovništva

CEPOR

Europa u GEM istraživanju, 2012.-2015.

EU 28 – bez Cipra i Malte

+ Norveška, Švicarska

+ Bosna i Hercegovina, Makedonija,
Ruska Federacija, Turska

CEPOR

EU 28 u GEM 2012.-2015.

gospodarstva temeljena na **inovacijama**:

Austrija, Belgija, Danska, Češka, Finska,
Francuska, Grčka, Irška, Italija, Luksemburg,
Nizozemska, Njemačka, Portugal, Slovačka
Slovenija, Španjolska, Švedska, UK

gospodarstva temeljena na **efikasnosti**:

Bugarska, **Hrvatska**, Estonija, Mađarska, Latvija,
Litva, Poljska, Rumunjska

Temeljna istraživačka pitanja

- Koliko su **razlike** u poduzetničkoj aktivnosti povezane s ekonomskim rastom zemlje?
- Što **vlade** mogu učiniti kako bi utjecale na razinu poduzetničkog djelovanja zemlje?

Što GEM daje?

Usporedbe **promjena unutar** zemlje (vertikalna usporedba)

Usporedbe **razlika između** zemalja (horizontalna usporedba) – *benchmark*

- *sve zemlje*
- *po razvojnoj skupini – resursi, **efikasnost**, inovativnost*
- *po regijama - **EU***

Korisnici / financijeri GEM istraživanja

Vlade

ministarstva gospodarstva/poduzetništva, investicijske agencije, razvojne agencije, vladine agencije za pomoć zemljama u razvoju...

Istraživačke institucije

Agencije za zapošljavanje

Asocijacije poslodavaca

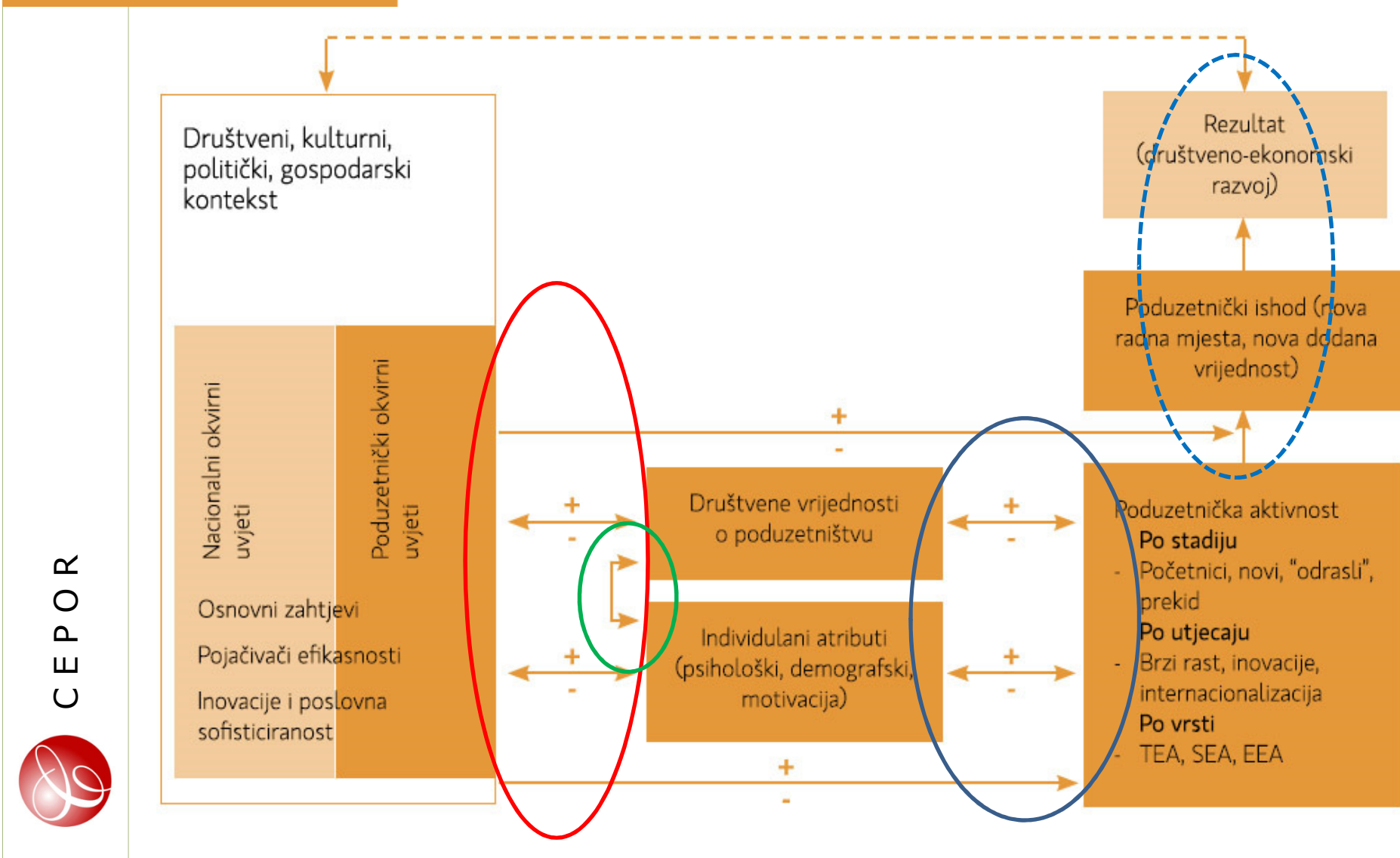
Banke (centralne, komercijalne)

Međunarodne institucije OECD, WB, EBRD...

Konceptualni okvir

CEPOR

Vrste poduzetničkog djelovanja

Poduzetnička aktivnost odrasle populacije, 18-64 godina starosti	TEA indeks, u % od odrasle populacije		„odrasla“ poduzeća, u % od odrasle populacije	Poduzetnička aktivnost zaposlenika, u % od odrasle populacije*
	Počtnici	Novi poduzetnici	Poduzetnici	Zaposlenici
	Sam ili sa drugima pokušava pokrenuti vlastiti posao, samozapošljavanje	Vlasnik poduzeća/obrta, od 3 do 42 mjeseca starog	Vlasnik poduzeća/obrta, starijeg od 42 mjeseca	Zaposlenik razvija novi proizvod/uslugu za poduzeće u kojem radi, u protekle tri godine i sada je uključen u takve aktivnosti
	Start up poduzetnici			

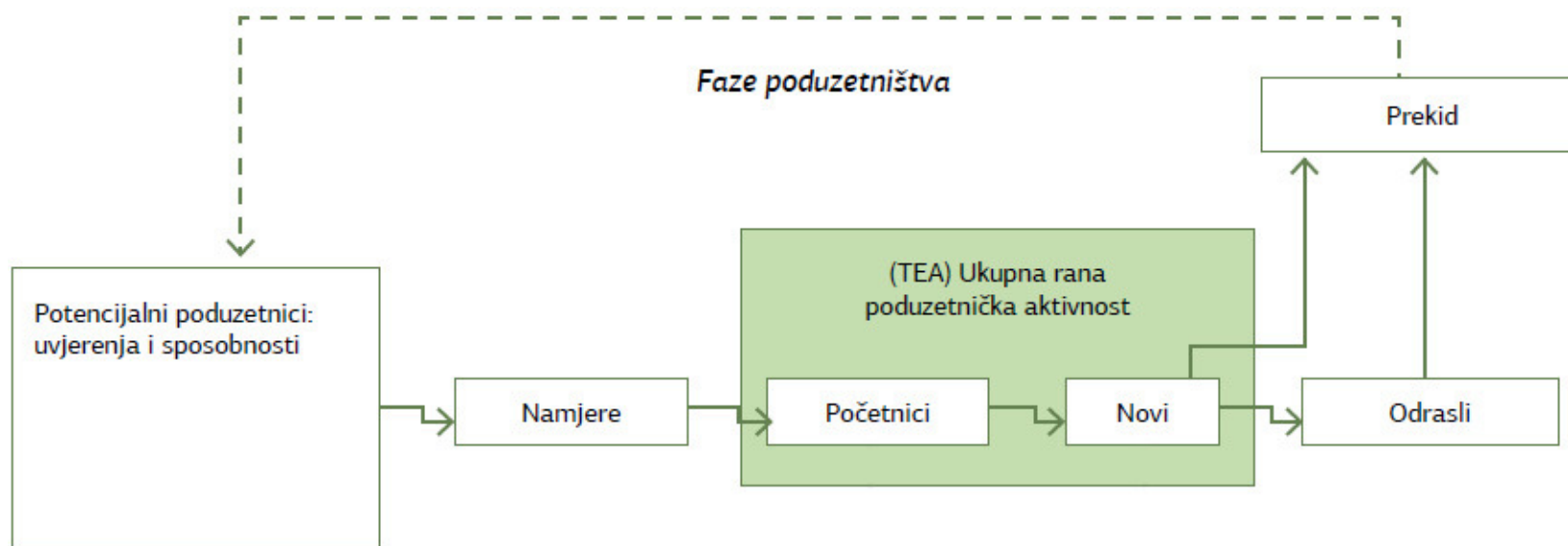
Poduzetnički eko-sistem

- Pristup novcima
- Vladine politike
- Vladini programi za poduzetništvo
- Poduzetničko obrazovanje
- Transfer istraživanja i razvoja
- Poslovna i stručna infrastruktura
- Otvorenost unutarnjeg tržišta i konkurentnost
- Pristup fizičkoj infrastrukturi
- Kulturne i društvene norme

Poduzetnički proces

CEPOR

Izvor podataka

- Slučajno izabran uzorak odrasle populacije, 18-64 godine starosti
 - U Hrvatskoj, 2000 osoba
 - IPSOS Puls
- Eksperti, najmanje 36
- Makroekonomski pokazatelji, iz međunarodnih izvora

GEM pokazatelji

- TEA indeks (start-up poduzetnici)
- Motiviranost za poduzetništvo
 - TEA Prilika i TEA Nužnost
- Struktura aktera poduzetničke aktivnosti
 - Start-up poduzetnik (početnik + rani poduzetnik), “odrasli” poduzetnik, poduzetnički aktivni zaposlenik
- % rastućih poduzeća

spol, dob, obrazovanje, imovinski status, „regija”...

Analitičke perspektive

Hrvatska u EU

Hrvatska u post-kriznom razdoblju

2008.

2012.-2015.

CEPOR

Potencijalnih poduzetnika premalo

Percepcija o prilikama - dramatični pad u Hrvatskoj, spor oporavak

	HRV	EU	
2002.	17.9%		
2008.	44,4		
2012.	17,2	30,8	
2015.	22,3	34,8	70,2 Švedska

Percepcija o sposobnostima stabilna

	HRV	EU	
2002.	39,6%		
2008.	59,8		
2012.	44,1	42,5	
2015.	47,5	43,1	55,9 Poljska

CEPOR

Pitanje: Preoptimistično?

Poduzetničke namjere rastu

učešće ljudi s poduzetničkim namjerama

	HRV	EU	
2002.	8,5%		
2008.	12,1		
2012.	23,6	15,2	
2015.	20,9	15,1	31,1 Rumunjska

Pitanje: zašto, zbog uočene prilike ili nužde?

Strah od promašaja

dijelimo strahove EU

	HRV	EU	
2002.	32,1%		
2008.	38,2		
2012.	46,3	46,7	
2015.	44,7	46,0	37,2 UK

Društvene norme i poduzetništvo 2015. (2008.)

	HRV	EU
Dobar izbor karijere	62%(70)	56
Visok status u društvu	42 (54)	66
Medijska pažnja	48 (61)	54

O društvenom statusu, 2015.

Poduzetnici uživaju **najviši** status:
Finska 85%, Irska 80%, UK 79%

Najmanji broj ljudi smatra da poduzetnici
imaju visok društveni status:

Hrvatska 42 %, Španjolska 48 %

Hrvatska zadnja, 2012.-2015.

Nizak dinamizam poduzetničke strukture

- Malo novih poslovnih pothvata
- Nizak motivacijski indeks
- Malo „odraslih” poduzeća
- Niska razina obnavljanja poduzetničke strukture
- Malo rastućih poduzeća

TEA indeks

Početnički i novi poslovni pothvati*

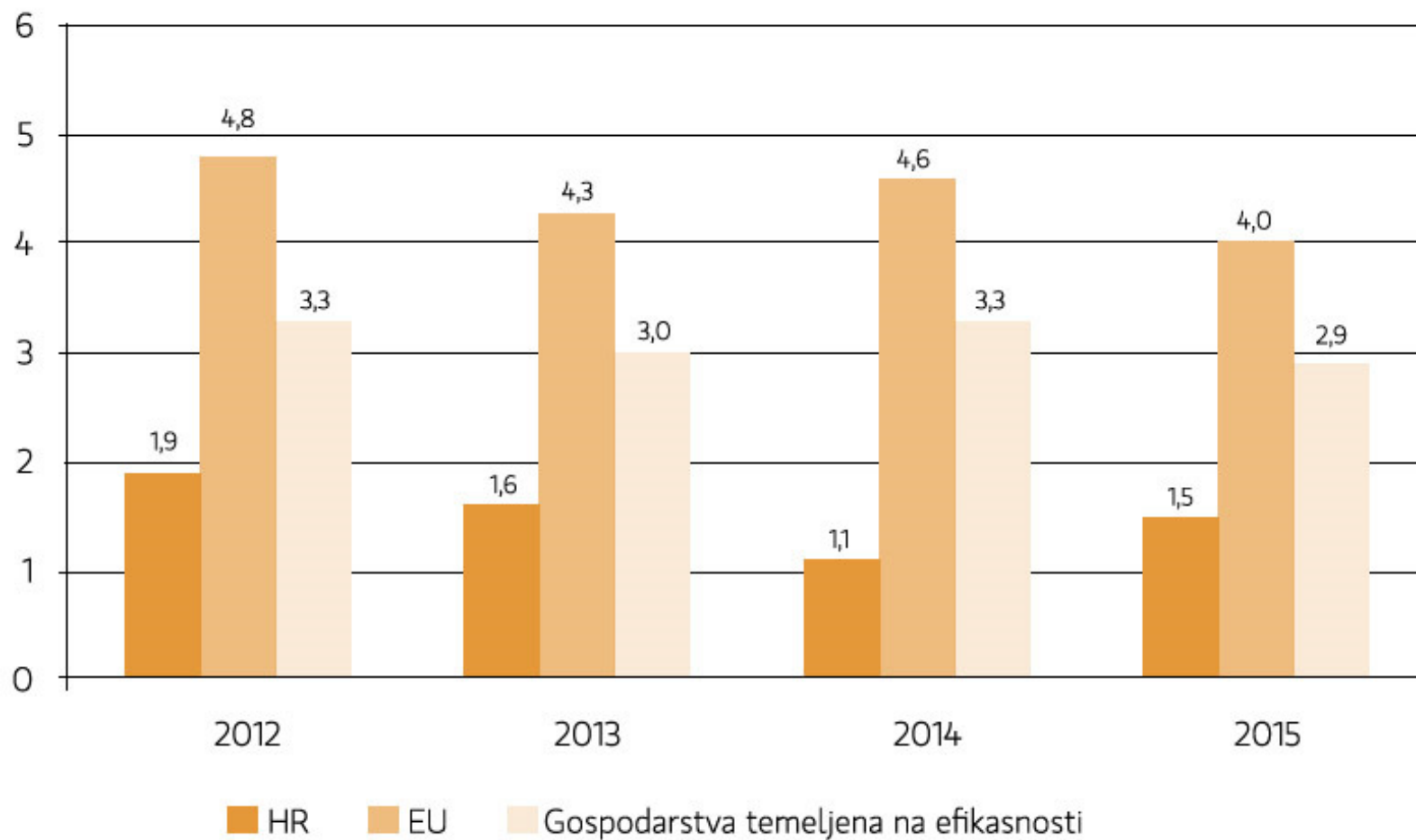
	HRV	EU	
2002.	3,6%		
2008.	7,6		
2012.	8,3	7,8	
2015.	7,7	8,0	14,1 Latvija

*do 42 mjeseca starosti, isplaćuju plaće!

Motivacijski indeks

CEPOR

Nizak motivacijski indeks

TEA prilika/TEA nužda

	HRV	EU	
2002.	2,6		
2008.	2,5		
2012.	1,9	4,8	
2015.	1,5	4,0	8,3 Švedska

Hrvatska: **zadnja** 0,94 (2005.), 1,1 (2014.), 1,5 (2015)

Norveška i Švicarska najbolji

CEPOR

Malo „odraslih” poduzeća

tanka osnovica generiranja nove vrijednosti

	HRV	EU
2002.	2,2%	
2008.	4,8	
2012.	3,0	6,5
2015.	2,8*	6,5

*43 % odraslih poduzeća u odnosu na prosjek EU

Hrvatska: **zadnja, 2012. i 2015.**

Obnavljanje poduzetničke strukture

Izlazak iz poduzetničke aktivnosti

- Hrvatska 1,7%
- Belgija 1,0 vs Slovačka 3,5

Kapacitet obnavljanja „odraslih” poduzeća TEA / „odrasla”

- Hrvatska 2,7
- Luksemburg 3,1 vs Grčka 0,5

Značenje – kompliciran ulazak / izlazak, dobro osmišljeni poslovni pothvati...?

Održiva stabilnost gospodarstva

Visoki motivacijski indeks

vlastiti izbor i opredijeljenost **važan**
emocionalni i ekspertski kapital

stabilniji poslovni pothvati

manji broj izlazaka iz poslovnog pothvata

Nizozemska, Švedska

Status quo ili pogoršanje

- Niski motivacijski koeficijent
- Niska razina obnavljanja
- Niski intenzitet izlazaka iz poslovne aktivnosti

Gospodarstvo je talac poslovnih pothvata koji preživljavaju

Hrvatska, Mađarska, Grčka

Malo rastućih poduzeća

Kriteriji:

- Inovativnost u korištenju novih tehnologija
- Inovativnost u razvoju novih proizvoda
 - 72% novih poduzeća i 75% “odraslih” bez novih proizvoda u 2015.
- Izloženost konkurenciji
- Orijentiranost izvozu
- Kapacitet novog zapošljavanja

Ulaganja u tehnologiju...

...ali još uvijek malo novih proizvoda

Tehnološka opremljenost **bolja** od prosjeka EU

Manje novih proizvoda od prosjeka EU

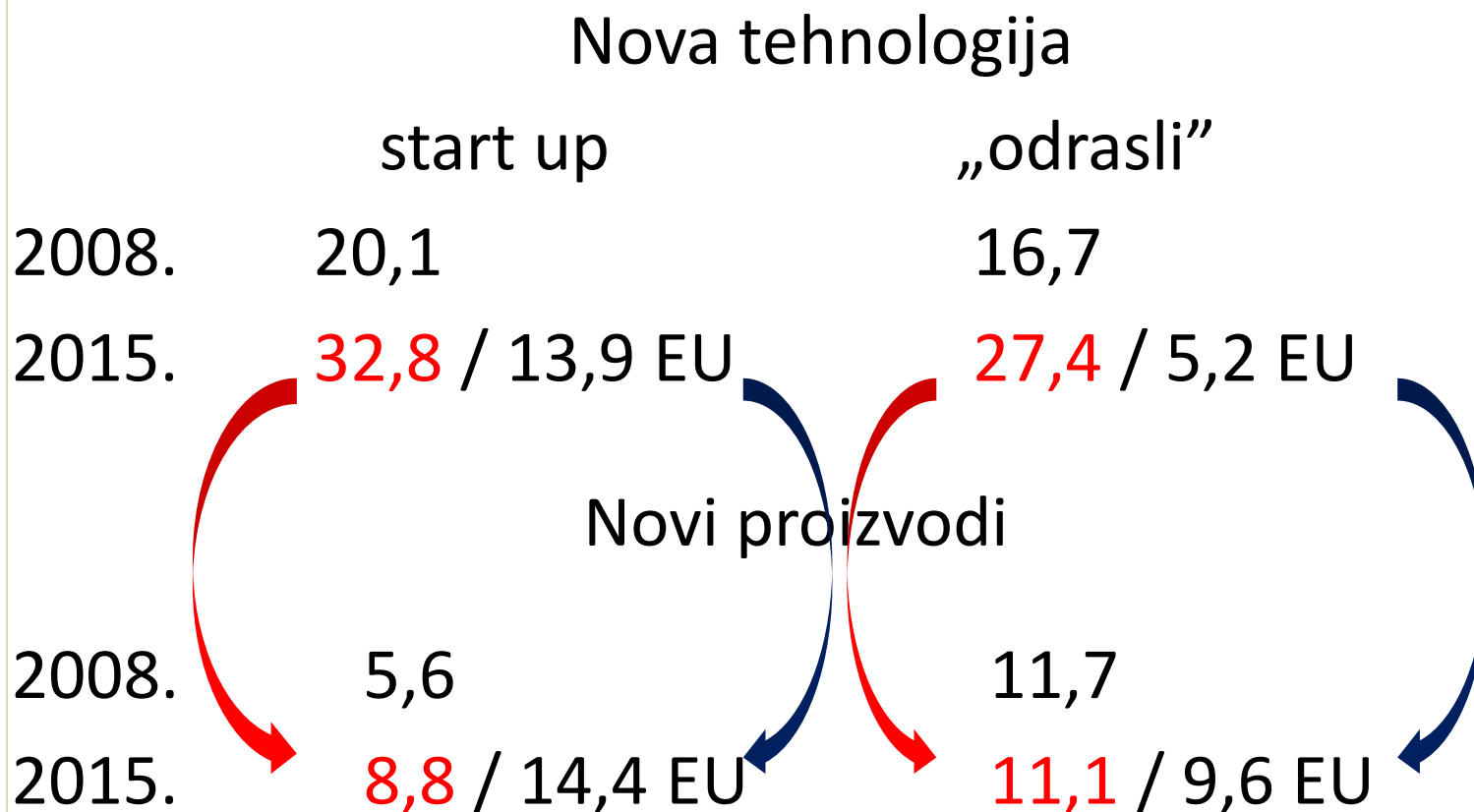

Konkurentnost se postiže novim proizvodima

Od tehnologije do proizvoda

Velika izloženost konkurenciji

Tržište s puno ponuđača „**crveni ocean**” vs.
Tržište s manje ponuđača „**plavi ocean**”

	Start-up	“Odrasli”
2008.	55 : 45	58 : 42
2015.	50 : 50	59 : 41

Internacionalizacija - neophodnost

Pozitivni pomaci:

Smanjenje broja **novih** poduzeća bez međunarodnog tržišta

- 29% u 2008. vs 10% u 2015.

Smanjenje broja **“odraslih”** poduzeća bez međunarodnog tržišta

- 32% u 2008. vs 13% u 2015.

Očekivanje novog zapošljavanja

10+ zaposlenih, uz 50% povećanje početne
zaposlenosti, u idućih 5 godina

	Novi	„odrasli”
2008.	20%	4
2012.	23	4
2015.	24 / 16 EU	9 / 4 EU

Pitanje: opravdanost očekivanja?

Poduzetnička aktivnost zaposlenika, 2015.

skrivena komponenta poduzetničkog kapaciteta Hrvatske

Hrvatska

9,7 %

3/21 EU

EU prosjek
najbolji

7,0

UK 12,0

Irska 10,0

najniže

Bugarska 0,4

Španjolska 2,5

Grčka 2,7

CEPOR

Poduzetnička aktivnost i BDPpc

motivacijski indeks + različita struktura
poduzetničke aktivnosti doprinosi različito
ekonomskoj snazi zemlje

	TEA	BDPpc*	Motivacijski indeks
Hrvatska	7,7	13.494	1,5
Švedska	7,2	58.491	8,3

*USD, 2014.

Poduzetnička muška dominacija

TEA muškarci/TEA žene

	HRV	EU
2002.	2,9	
2008.	2,4	
2012.	2,4	2,1
2015.	1,7	1,9

Motivacija: muškarci češće zbog prilike, žene zbog nužde

Pitanje: djelotvornost politika za rodno uravnoteženje poduzetničke aktivnosti?

Obrazovaniji su i poduzetniji

	HR	TEA	EU
Manje od srednje	0,8		4,6
Srednje	9,1		7,3
Više od srednje	9,8		9,9
Poslijediplomsko	10,7		11,4

Pitanje: obrazovanjem do poduzetničkih kompetencija radi povećanja uspješnosti poduzetničke aktivnosti?

Poduzetnički kapacitet „regija”

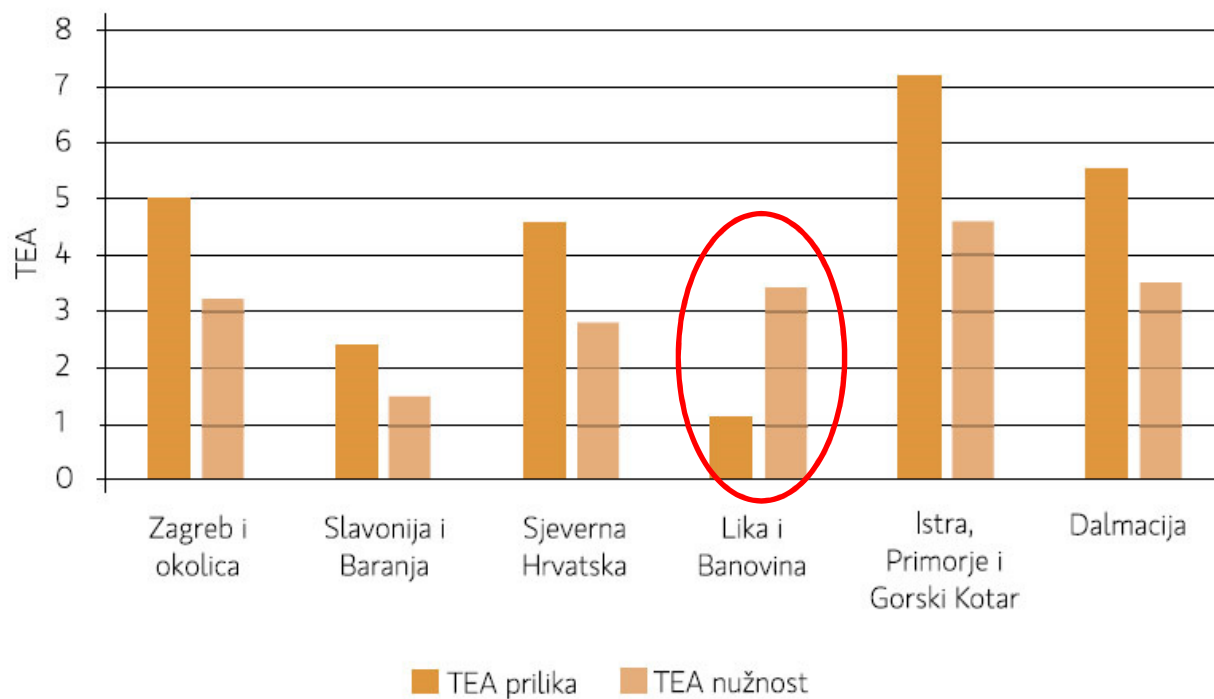
	TEA	Prilika/Nužnost
Zagreb i okolica	8,2	1,6
Sjeverna Hrvatska	7,7	1,7
Lika i Banovina	4,4	0,3
Istra, Primorje i Gorski Kotar	11,8	1,6
Dalmacija	9,0	1,6
Slavonija i Baranja	3,9	1,6

Regionalne razlike u motiviranosti

2015.	Zagreb i okolica	Slavonija i Baranja	Sjeverna Hrvatska	Lika i Banovina	Istra, Primorje i Gorski Kotar	Dalmacija
TEA Prilika %	5,0	2,4	4,6	1,1	7,2	5,5
TEA Nužnost %	3,2	1,5	2,8	3,4	4,6	3,5

Poduzetnički eko-sistem pogoršan

ekspertske ocjene, 1 do 5

- stimulirajuće, iznad 3:
 - Otvorenost domaćeg tržišta i kvaliteta fizičke infrastrukture
- prepreke, ispod 3:
 - Sve ostale komponente

Najlošiji u EU, 2015.

	HR	EU		
Vladine politike prema regulatornom funkcioniranju	1,4	2,4	Portugal	3,5
Osnovno i srednje obrazovanje	1,3	2,1	Portugal	3,4
Tercijarno obrazovanje	2,1	2,7	Nizozemska	3,4
Transfer I & R	1,8	2,5	Luksemburg	3,2
Otvorenost tržišta/barijere	1,8	2,7	Nizozemska	3,7
Kulturalne i društvene norme	1,6	2,6	Nizozemska	3,5

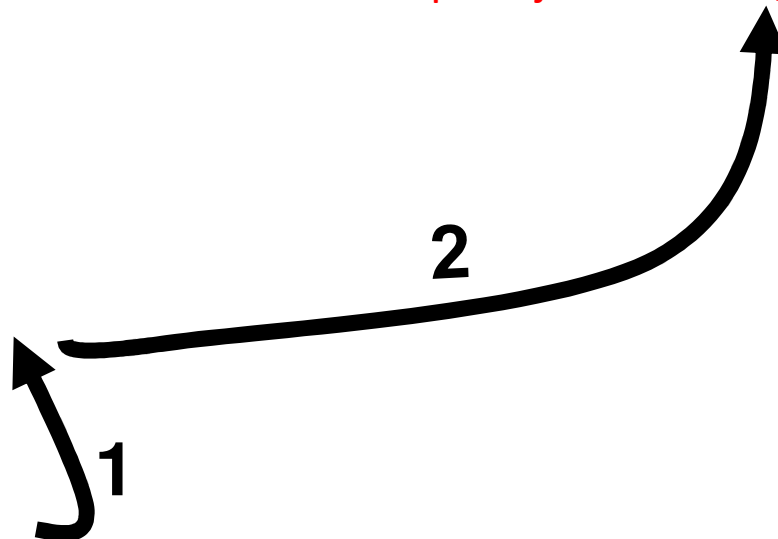
Poduzetnički eko-sistem, 2015

Ocjene ispod 3

- Poslovna i stručna infrastruktura 2,6
- Obrazovanje nakon srednje škole 2,1
- Vladini programi 2,0
- Pristup novcima 2,0
- Vladine politike – prioriteti i potpore 1,8
- **Otvorenost i konkurentnost na unutarnjem tržištu – ulazne barijere 1,8**
- Transfer I&R 1,8
- Kulturalne i društvene norme 1,6
- **Vladine politike – regulativa 1,4**
- Obrazovanje u osnovnim i srednjim školama 1,3

Ocjene iznad 3

- Pristup fizičkoj infrastrukturi 3,8
- **Otvorenost i konkurentnost na unutarnjem tržištu – dinamika promjena 3,6**

Koliko nam treba za učenje?

Primjer:

Vladine politike prema regulatornom okviru

GEM: Najniže ocjene u cijelom razdoblju 2002.-2015., ispod 2 (osim u 2006. – 2,17)

Svjetska banka

World Economic Forum

CEPOR

Učiti od drugih

Najjednostavnije poslovati
Portugal, Nizozemska, Luksemburg

Švicarska

Najbolji vladini programi
Južna Koreja, Kina, Švicarska

Belgija

Najbolji transfer I&R
Luksemburg, Portugal, Nizozemska

Švicarska

Podrška MSP
Švicarska, Belgija, Irska

Kanada

Pristup novcima
Indija, Nizozemska, Irska

Malezija

CEPOR

Zaključci

radikalne i HITNE promjene su nužne

- Pad percepcije o prilikama
- Niska poduzetnička aktivnost zbog prilika
- Talac pothvata koji su pokrenuti zbog nužde
- „Odrasla” poduzeća bez novih proizvoda
- Malo rastućih poduzeća – nedovoljna pažnja vladinih politika

Zaključci

- Poduzetnička okolina **značajno** više ograničavajuća i pogoršava se
- Niska medijska pažnja poduzetništvu
- Kulturološki problem
 - Društveni status poduzetnika je nizak

Nove stare preporuke

za promjene potrebna je volja, odlučnost i suradnja

Za individualne nositelje poduzetničke aktivnosti
- obrazovanje za poduzetničko djelovanje,
samozapošljavanje

Za institucije

- **politike temeljene na činjenicama**, ne na pretpostavkama
- suradnja, konzistentnost, evaluacija

Preporuke za institucije

više proaktivnosti, inovativnosti i odgovornosti prema građanima

- **Suradnja i istovremenost** politika, strategija, programa, instrumenata – inače, **bačen novac poreskih obveznika** (hrvatskih i/ili EU)
- **Pojednostavljenje** regulatornog okvira – **PRIORITET** – onemogućava iskorištenje „prozora prilika“
- Državni fond rizičnog kapitala + **porezne olakšice za poslovne anđele**

Preporuke za institucije

- Transparentni mehanizmi praćenja i vrednovanja vladinih politika i programa
Think Small First
- **Statističko praćenje** aktivnosti MSP
povezanost
- Raznovrsnije i sofisticiranije usluge za **pokretanje i rast** poslovnog pothvata
uočavanje prilika, financijska pismenost, competitive intelligence, dizajn...
- **Odgovornost medija i obrazovanja** za promjenu razine društvenih i kulturoloških normi poduzetničkog djelovanja

Kontakt

CEPOR Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

Trg J.F. Kennedy-a 7, Zagreb
Telefon: +385 1 2305 363
Fax: +385 1 2345 577

www.gemhrvatska.org
www.cepor.hr

CEPOR

